بەناوی خوای بەخشندە و میهرەبان

هەرێمی کوردستانی عێراق

سەرۆکایەتی هەرێم

سەرۆك

بەناوی گەلەوە

بڕیار

ژمارە (٤) ساڵی ٢٠١٠

بەپێی ئەو دەسەڵاتەی لەبڕگەی (١)ی ماددەی (١٠)ی یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان – عێراق ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ی هەموارکراو پێمان دراوە و ، بەپاڵپشتی ئەو یاساکارییەی پەرلەمانی کوردستان – عێراق کردویەتی لە دانیشتنی ژمارە (١٣) لە ٢٠١٠/٥/٢٤ بڕیارماندا بەدەرکردنی :

یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠١٠

یاسای دەستەی سەربەخۆی مافی مرۆڤــ لە هەرێمی کوردستان - عێراق

ماددەی یەکەم :

ئەم زاراوە و دەستەواژانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریان دەبەخشن بۆ مەبەستی ئەم یاسایە :

یەکەم : هەرێم : هەرێمی کوردستان – عێراق .

دووەم :پەرلەمان : پەرلەمانی هەرێم .

سێیەم : دەستە : دەستەی سەربەخۆی مافی مرۆڤـ لە هەرێمدا .

چوارەم : ئەنجومەن : ئەنجومەنی دەستە .

پێنجەم : سەرۆك : سەرۆکی دەستە .

ماددەی دووەم :

یەکەم : دەستەیەك دادەمەزرێ بەناوی (**دەستەی سەربەخۆی مافی مرۆڤــ لەهەرێمی کوردستان - عێراق**) دا ، کەسایەتیەکی مەعنەوی و سەربەخۆیی دارایی و ئیداری دەبێت لە چواچێوەی بودجەی گشتی لەهەرێمدا ، بودجەیەکی تایبەتی دەبێت و بە پەرلەمانەوە پەیوەست دەبێت و لەبەردەمیدا بەرپرس دەبێت .

دووەم : بارەگای دەستە لە پارێزگای هەولێر پایتەختی هەرێمدا دەبێ و ، نووسینگەی لە ناو پارێزگاکانی دیکەدا دەکاتەوە و بۆیشی هەیە نووسینگە لە قەزاو ناحیەکانیشدا بکاتەوە .

ئەرشیفی ڕۆژنامەی وەقایعی کوردستان لە سایتی وەزارەتی داد

ماددەی سێیەم :

ئامانجی دەستە پارێزگاری کردنە لە مافەکانی مرۆڤ و پتەو کردنی و داکۆکی کردن لێی لە هەموو لایەنەکانەوە بەپێی پێوەرە نێودەوڵەتییەکان ، لەگەڵ بڵاوکردنەوەی رۆشنبیری مافەکانی مرۆڤ .

ماددەی چوارەم :

دەستە ئەم ئەرکانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ :

یەکەم : ڕاو راوێژی خۆی سەبارەت بە مەسەلەکانی پەیوەست بە مافی مرۆڤ پێشکەش دەکات و ڕاسپاردە بۆ وەزارەتەکان و دەزگا پەیوەندیدارەکان لەهەرێم بەرز دەکاتەوە .

دووەم : لە رێگای چەسپاندنی بەهای لێبوردەیی و ماناکانی هاوکاریی کۆمەڵایەتییەوە ، رۆشنبیری مافی مرۆڤ و مەسەلەکانی ژنان و مندالآن بلآو دەکاتەوە .

سێیەم : چاودێری گونجانی یاساکاری هەرێم ، لەگەڵ پرنسیپەکانی مافی مرۆڤ و ئازادییە سەرەکییەکان و پێشکەش کردنی پێشنیاز لە بارەیەوە بۆ لایەنە پەیوەندیدارەکان دەکات .

چوارەم : هەڵسەنگاندنی پلەی پابەند بوونی دەسەلآتەکان لەهەرێمدا ، بەحوکمەکانی بەڵگەنامەو بەندە تایبەتەکانی مافی مرۆڤ و هەردوو پەیمانە نێودەوڵەتییە تایبەتمەندەکان بە مافەکانی مەدەنی و سیاسی و مافە رۆشنبیری و کۆمەڵایەتی و ئابوورییەکانەوە ، لەگەڵ دەرخستنی ئەو پێشیلکارییانەی کە دوور نییە بەهۆی مومارەسەی دەسەلآتەکانی هەرێمەوە پەیدا ببن .

پێنجەم : ئامادەکردنی لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی خولا وخول و دەرچوواندنی بلآوکراوە و چاپەمەنی دەربارەی رێگاکانی باشتر کردنی مافی مرۆڤ لە هەرێمدا لەگەڵ بەستنی کۆر و کۆبوونەوەی تایبەت لە بارەی مەسەلەی مافەکانی مرۆڤ .

شەشەم : سەردان و چاودێری کردنی بەندیخانەکان و بنکەکانی چاکسازی کۆمەڵایەتی و دەستبەسەر و بنکەکانی لێپێچینەوە و ئامادەکردنی ڕاپۆرتی خولا و خول دەربارەی بەندییەکان و سپێردراوان بە چاکسازی کۆمەڵایەتی و دەست بەسەران .

حەوتەم : وەرگرتنی سکالآ لە خەلك و لە کۆمەڵە و رێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی لە بارەی پێشێلکارییەکانی مافی مرۆڤ و دڵنیابوون لە ڕاستییان و ئاگاداری داواکاری گشتی بۆ گرتنەبەری رێکاری یاسایی و بەدواداچوون بۆ ئەنجامەکانی دەکات .

هەشتەم : هاوکاری لەگەڵ رێکخراوەکانی مافی مرۆڤ و رێکخراوەکانی دیکەی کۆمەڵگای مەدەنی دەکات لە هەرێم و دەرەوەی هەرێمیش ، هەروەها لەگەڵ کۆمەڵە هزری و ئابووری و کۆمەڵایەتییەکانیشدا و ، ئەڵقەی لێتوێژینەوەش لەگەڵ هاوولآتیان لەهەرێمدا بەجۆرێك رێك دەخات ، کە رۆشنبیری پابەندبوون بەبەندە یاساییەکان و رێکەوتنە نێودەوڵەتیەکانی مەسەلەکانی مافی مرۆڤەوە زامن بکات ، لە پێناوی سەروەریی یاسا و رێزگرتنی مافی مرۆڤدا .

نۆیەم : لەگەڵ رێکخراوە تایبەتمەندەکانی مەسەلەی مافی مرۆڤ و لایەنە پەیوەندیدارەکانی دیکەدا هاوکاری و هاودەنگی دەکات بەئامانجی نوێنەرایەتی کردنی هەرێمی کوردستان لە کۆبوونەوە و کۆنگرەکانی تایبەت بە مافی مرۆڤ .

ئەرشیفی رۆژنامەی وەقایعی کوردستان لە سایتی وەزارەتی داد

دەیەم :

أ- ڕاپۆرتی ساڵانە ئامادە دەکات بۆ دەرخستنی ڕووی ڕاستەقینەی واقیعی مافی مرۆڤ لە هەرێمدا و بۆ سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان و سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان و سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران و سەرۆکایەتی ئەنجومەنی دادوەری و لایەنە پەیوەندیدارەکانی بەرز دەکاتەوە ، لەگەڵ پێشاندانی ڕاسپاردەی بەکردار بۆ پاراستن و بەهێز کردنی مافی مرۆڤ لە کوردستان .

ب- ڕاپۆرتی خولا وخول لەبارەی بارودۆخی مافی مرۆڤ بە پەرلەمانی کوردستان دەدات و لە دەزگاکان ڕاگەیاندندا بلاوی دەکاتەوە .

ماددەی پێنچەم :

یەکەم: سەرۆکی دەستە خۆی سەرۆکی کارگێری دەستەکەیە و بەرپرسی ڕاستەوخۆیە لە جێبەجێ کردنی سیاسەتەکانی و بەپێی یاساش لەوەوە ئەو بڕیار و فەرمان و ڕێنماییانە دەردەچن کە پەیوەندییان بە کاروبارە هونەری و دارایی و کارگێریەکانەوە هەیە و ، نوێنەرایەتی دەستەش لەلایەنە حکومی و دام ودەزگا و دەستەکانی دیکەی پەیوەندیدار لە ناوەوە و دەرەوەی هەرێمدا دەکات .

دووەم : سەرۆکی دەستە لەسەر پاڵاوتنی سەرۆکایەتی پەرلەمان و سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران بە پلەی تایبەت دادەمەزرێ و فەرمانی هەرێمی بەدامەزراندنەکەی دەردەچێ پاش پەسند کردنی پەرلەمان لەسەر پاڵێوراوەکە بە زۆرینەی ژمارەی ئامادەبووان و ، ماوەی سەرۆکایەتییەکەشی چوار ساڵە و دەکرێ یەك جار تازە بکرێتەوە .

سێیەم : مەرجە ئەوەی بەسەرۆکی دەستە دادەمەزرێ :

١- هاوولاتی هەرێم بێت و لێی نیشتەجێ بێت .

٢- بەلایەنی کەم بڕوانامەی سەرەتایی زانکۆی هەبێ و لەبواری مافەکانی مرۆڤ لێهاتوو و شارەزا بێ .

٣- خوو و ڕەوشتی باش بێ و بەتاوانێك یا کەتنێکی ئابڕووبەر حوکم نەدرا بێ .

٤- بەلێننامەیەکی دەست نووس پێشکەش بکات کە لەماوەی فەرمانبەرایەتییەکەیدا حزبایەتی نەکات

٥- بەشداری لەو تاوانەدا نەکردبێ کە دەسەلاتە داپلۆسێنەرەکان ئەنجامیان دابێ .

ماددەی شەشەم :

سەرۆك و ئەندامانی دەستە ئەم سوێندە یاساییە لەبەردەم سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەریدا دەخۆن :

((سوێند بەخودای مەزن دەخۆم کە ئەرکە یاسایی و پیشەییەکانم بەڕاستگۆیی و ئەمانەت و دڵسۆزییەوە ئەنجام بدەم و بەسەربەخۆیی و بێ لایەنییەوە ئەو ئەرکانە ئەنجام بدەم کە لەبواری مافەکانی مرۆڤ پێم دەسپێردرێ))

ئەرشیفی ڕۆژنامەی وەقایعی کوردستان لە سایتی وەزارەتی داد

ماددەی حەوتەم :

یەکەم : دەستە لەم فەرمانگانەی خوارەوە پێك دێت و هەر فەرمانگەیەکیش فەرمانبەرێ بەپلەی بەرێوەبەری گشتی بەرێوەی دەبات کە بڕوانامەی زانکۆیی هەبێت لە بواری پسپۆڕیی فەرمانگەکەدا وچەند فەرمانبەرێکیش یاریدەی دەدەن :

١- فەرمانگەی کارگێڕی و دارایی : بەدواداچوونی کاروباری فەرمانبەرانی دەستەکە و ئەوەی پەیوەندی بە بودجەی مولْك و سامانی دەستەکەوە هەیە دەکات ، هەروەها بەدواداچوونی ڕەخساندنی کارەکانی دەکات .

٢- فەرمانگەی یاسایی و پاراستنی مافی مرۆڤ :وەرگرتن و بەدواداچوونی ئەو سکالأیانە دەکات کە لەلایەن خەلْك و دام و دەزگا و ڕێکخراوەکان و لایەنەکانی ترەوە لەسەر مافەکانی مرۆڤ پێشکەش دەکرێت و ، سەردانی گرتووخانە و بنکەکانی دەستبەسەر داگرتن دەکات و لە ڕاستی پێشلکارییەکانی بابەتی مافی مرۆڤ دەکۆلێتەوە و ئەنجامەکەی بۆ ئەنجومەنی دەستە بەرز دەکاتەوە ، هەروەها لەو یاساکاریانەش دەکۆلێتەوە کە پەیوەندییان بە مافی مرۆڤەوە هەیە و ، لەبەر ڕۆشنایی پەیمانە نێودەولەتیەکانی مافی مرۆڤ لێی دەکۆلێتەوە و لەبارەیەوە پێشنیاز بە ئەنجومەنی دەستە دەدات .

٣- فەرمانگەی پەیوەندییەکان و ڕاگەیاندن : لەگەلْ فەرمانگە پەیوەندیدارەکانی ناو دەستەکە و ئەو داواکاریانەش کە لە ئەنجومەنی دەستە یان سەرۆکی دەستەکەوە لەم بارەیەوە پیێ دەگات ، هەماهەنگی دەکات و بەدوای ئەو شتانەدا دەچێت کە لە سەرچاوەکانی ڕاگەیاندن لەبارەی مافەکانی مرۆڤەوە بلأودەکرێنەوە ، لە بلاوکردنەوەی ڕۆشنبیری و مافەکانی مرۆڤ و ، ڕێکخستنی کۆنگرە و نەدوەکانی پەیوەندیداریش دا بەشدار دەبێت .

٤- ڕاوێژکاران ژمارەیان لە دوو زیاتر نابێ و دەبێ شارەزا و پسپۆڕ بن لە بواری مافی مرۆڤدا .

٥- دەستە ئەنجومەنێکی کارگێری دەبێ کە لەسەرۆك و بەرێوەبەری فەرمانگەکانی دەستە و ڕاوێژکاران پێك دێ .

دووەم : سەرۆکی دەستە بۆی هەیە بەپێی پێویستەکانی کار و پاش ڕەزامەندی ئەنجومەنی دەستە بەشەکانی دەستە لە نوێ دابمەزرێنی یا لێکیان بدات یان هەلْیان بوەشێنیتەوە .

سێیەم : ئەنجومەنی دەستە لەمانە پێك دێ :

١- سەرۆکی دەستە / سەرۆك .

٢- بەرێوەبەری گشتی فەرمانگەی یاسایی و پاراستنی مافی مرۆڤ / بڕیاردەر .

٣- نوێنەری ئەنجومەنی وەزیران پلەکەی لەپلەی تایبەت کەمتر نەبێ / ئەندام .

٤- نوێنەری ئەنجومەنی دادوەری / ئەندام .

٥- نوێنەری داواکاری گشتی / ئەندام .

ئەرشیفی ڕۆژنامەی وەقایعی کوردستان لە سایتی وەزارەتی داد

٦– دوو ئەندام لەوانەی كە كاری دادوەری یا یاسادانان یا یاساییان بۆ ماوەیەك كردبێ كە لە دە ساڵ كەمتر نەبێ .

چوارەم : مسۆگەر كردنی بەشداری كردنی ئافرەت لە ئەنجومەنەكەدا .

پێنجەم : ئەنجومەن مانگانە كۆدەبێتەوە و سەرۆكیش لەكاتی پێویستدا بۆی هەیە بانگهێشتی كۆبوونەوەی لەناكاو بكات و بریارەكانیشی بەزۆرینەی ژمارەی ئامادەبووان وەردەگیرێ و لەكاتی یەكسان بوونی دەنگەكاندا ئەو لایەنە سەردەكەوێ كە سەرۆك دەنگی لەگەڵدا داوە .

شەشەم : سەرۆك بۆی هەیە نوێنەری لایەنە پەیوەندیدارەكان لە وەزارەت و فەرمانگەكانی هەرێم و كەرتی تایبەتی و رێكخراوەكانی كۆمەڵگای مەدەنی بۆ ئامادەبوونی كۆبوونەوەكان بانگ بكات بەبێ ئەوەی مافی دەنگدانیان هەبێ .

ماددەی هەشتەم :

یەكەم: پەرلەمان چاودێری و بەدواداچوونی كارەكانی دەستە دەكات بە پشت بەستن بە حوكمەكانی یاسا و پەیرەوی ناوخۆ .

دووەم : سەرۆك بەبڕیارێكی هۆدار لەلایەن پەرلەمانەوە بەزۆرینەی رەهای ژمارەی ئەندامان لادەبرێت ئەگەر سەلمێندرا كە لێهاتوویی نییە .

ماددەی نۆیەم :

لەسەر وەزارت و ئەو لایەنانەیە كە بەوەزارەتەوە نەلكاون و گشت دەستە سەربەخۆكانیش بەڵگەنامە و بەیانات و ئامار و زانیاری پەیوەست بەو كارو ئەركە پیشەییەی دەستە لەماوەیەكی دیاری كراو دا پێشكەش بكەن و لەسەر دەستەشە لە حالەتی پابەند نەبوونی لایەنە ناوبراوەكاندا پەرلەمان ئاگادار بكاتەوە .

ماددەی دەیەم :

حساب و حسابكاری دەستەكە دەكەوێتە ژێر وردبینی و رقابەی دیوانی چاودێری دارایی هەرێمەوە .

ماددەی یازدەم :

سەرۆكی دەستە بۆی هەیە رێنمایی پێویست دەربكات بۆ ئاسانكاری جێبەجێ كردنی حوكمەكانی ئەم یاسایە .

ماددەی دوانزدەم:

یەكەم: هەموو ماف و كەرستە و كەل وپەل و پەیوەستیەكان بە وەزارەتی مافی مرۆڤی هەڵوەشاوە دەگەرێتەوە بۆ ئەم دەستەیە .

دووەم : پركردنەوەی میلاكاتی دەستەكە لە كارمەندانی وەزارەتی مافی مرۆڤی هەڵوەشاوە دەبێت .

ئەرشیفی رۆژنامەی وەقایعی كوردستان لە سایتی وەزارەتی داد

سێیەم: کار بەهیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك ناکرێ کە دژ بێت بەحوکمەکانی ئەم یاسایە .

ماددەی سیانزدەهەم :

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن .

ماددەی چواردەهەم :

ئەم یاسایە لە بەرواری بلاْوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمی (وەقائیعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێ .

مسعود بـارزانی

سەرۆکی هەرێمی کوردستـان - عێراق

هەولێر

٨/ تەمموزی /٢٠١٠ی زایینی

١٧/ پوشپەڕ / ٢٧١٠ی کوردی

٢٦/ رجب / ١٤٣١ی کۆچی

((**هۆیە پێویستیەکانی دەرچوواندنی**))

بۆ زامن کردنی پاراستن و پتەوکردنی رێزی مافی مرۆڤ و ماف و ئەو ئازادییانەی کەلە دەستوور و یاسا بەرکار و جارنامەی جیهانی مافی مرۆڤ و هەردوو پەیمانی نێودەوڵەتی و پرۆتۆکۆلە پەیوەستەکان پێیانەوە هاتووە ، هەروەها پەیماننامە و رێکەوتننامەی دیکەی پەیوەست بە مافی مرۆڤ کە لەلایەن حکومەتی فیدراڵەوە پەسندکراوە و لەبەر ئەوەی پرنسیپە بنەرەتییەکان گرنگیەکی زۆریان هەیە و پێوەرێکیشە ئەشێ هەڵوێستی کۆمەڵگا و حکومەتەکانی پێ بپێورێ و بەها و رۆشنبیری مافی مرۆڤ بچەسپێ و گەشە و پەرەی پێ بدرێ ، لەبەر ئەوەی گەلی کوردستان – عێراق رێگای پێشکەوتنی بەجۆرێك هەڵبژاردووە کە مافی هاوولاْتیانی کوردستان زامن بکرێ و بۆ دووپات کردنەوەی ئەم رێبازەش ئەم یاسایە دەرچوێندرا .

ئەرشیفی رۆژنامەی وەقایعی کوردستان لە سایتی وەزارەتی داد